

УДК: 339.137.2 : 631.164/.165 : 631.11

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРИМІСЬКИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

М.О. Левіна, аспірант*

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємств, ефективність виробничої діяльності, ділова активність, фінансовий стан

Анотація. Оцінюється конкурентоспроможність приміських сільськогосподарських підприємств з метою визначення ключових факторів успіху господарств порівняно з конкурентами.

Вступ. В умовах ринкової економіки важливою характеристикою діяльності аграрних підприємств є їх конкурентоспроможність, що виступає важелем ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств як на внутрішніх, так і зовнішніх ринках. Тому питання комплексної оцінки конкурентоспроможності підприємств в довгостроковому періоді відносно інших господарських одиниць галузі є актуальним для вивчення.

Аналіз останніх досліджень. Об'єктивна оцінка конкурентоспроможності підприємств вимагає від вчених надійного наукового забезпечення. Це питання стало джерелом дослідження багатьох сучасних науковців: В.Г. Андрійчука, С.С. Гаркавенко, О.Д. Гудзинського, М.Й. Маліка, С.В. Оборської, М.А. Окландера, О.Ф. Оснача, П.І. Островського, П.Т. Саблука, М.П. Сахацького, І.О. Соловйова, З.Є. Шершньової, О.М. Шпичака. В наш час вже сформульовано загальні теоретичні основи конкурентоспроможності, але питання оцінки конкурентоспроможності підприємств аграрної сфери, потребують докладнішого обґрунтування.

В умовах ринкової економіки зібрати всю необхідну й повну інформацію про конкурента неможливо, проте доцільно ретельно аналізувати поточний стан конкурента, його конкурентну позицію в галузі, потенціал конкурента та стратегію його використання, а також цілі конкурента на коротко- та довгостроковий період [1; с. 71].

Ціллю дослідження є визначення способів посилення конкурентоспроможності аграрних підприємств приміського типу. Об'єктом дослідження виступають сільськогосподарські підприємства Овідіопольського, Комінтернівського та Біляївського районів Одеської області.

Результати досліджень. Для оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств використано методику оцінки конкурентоспроможності, згідно тео-

---

* Науковий керівник – М.П. Сахацький, доктор економічних наук, професор

рії ефективної конкуренції, запропоновану вітчизняними вченими М.Й. Маліком та О.А. Нужиною [2; с. 67 - 68]. Методика передбачає розрахунок групових показників конкурентоспроможності підприємства.

Використовуючи дані про результати господарської діяльності приміських агропідприємств за 2008 р., визначимо показники конкурентоспроможності підприємств на основі групових показників.

Першу групу складають показники, що характеризують ефективність управління виробничим процесом (ЕВД): економічність виробничих витрат, раціональність експлуатації основних фондів, рентабельність активів. У другу - згруповані показники фінансового стану (ФС), які характеризують здатність підприємства розраховуватись за своїми боргами, незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, можливість стабільного розвитку підприємства в майбутньому. До третьої групи ввійшли показники ділової активності підприємства (ДА): оборотність активів, оборотність оборотних активів, організація праці, коефіцієнт ділової активності та індекс росту ділової активності.

У зв'язку з тим, що кожен з цих показників має різну ступінь важливості для розрахунку показника конкурентоспроможності підприємства, вчені рекомендують встановити коефіцієнти вагомості кожного критерію та показника. Показник конкурентоспроможності підприємства визначається методом середньозваженої арифметичної:

$$КП = 0,35 \cdot ЕВД + 0,3 \cdot ФС + 0,35 \cdot ДА, \quad (1)$$

де: КП - показник конкурентоспроможності підприємства;

ЕВД - значення критерію ефективності виробничої діяльності підприємства;

ФС - значення критерію фінансового стану підприємства;

ДА - значення критерію ділової активності підприємства [2; с. 67 - 68].

Розрахунки, що характеризують рівень конкурентоспроможності приміських сільськогосподарських підприємств м. Одеси, приведені в таблиці 1. Під час досліджень було проаналізовано данні 48 провідних агроформувань Овідіопольського, Комінтернівського та Біляєвського районів.

Тут має місце висока рентабельність, фондвіддача та економічність виробничих витрат господарства. Рівень фінансового стану господарства є дещо низьким: лише 0,89, при цьому розрахунки свідчать, що загальна ліквідність та автономія господарства є високими, але фінансова стійкість є нижчою за норму.

Найвищий рівень конкурентоспроможності серед підприємств Комінтернівського району має ТОВ «Кордонське». Воно має не тільки високу ділову активність (21,02), а й високу фінансову стійкість (12,85), в господарстві висока ліквідність, воно є фінансово стійким, автономним, але загальні зобов'язання недостатньо забезпечені власними коштами, що дещо знижує цей показник. Ефективність виробничої діяльності його становить 0,47, загальний показник конкурентоспроможності – 11,38.

Серед підприємств Овідіопольського району найвищий рівень конкурентоспроможності має ЗАТ «Україна», коефіцієнт становить 8,84, при цьому господарству притаманна висока ділова активність (24,18), але ефективність виробничої діяльності та фінансовий стан підприємства є нижчим за конкурентів (0,64 та 0,51 відповідно). Такі данні дають можливість зайняти господарству лише 6 місце за конкурентоспроможністю.

На основі отриманих даних згрупуємо досліджувані господарства у 3 групи за рівнем конкурентоспроможності та визначимо середні показники ефектив -

Таблиця 1. Оцінка конкурентоспроможності приміських сільськогосподарських підприємств м. Одеси

Місце підприємства	ЕВД	ФС	ДА	КП	Місце підприємства	ЕВД	ФС	ДА	КП
1	1,11	0,89	57,87	20,91	25	1,02	0,47	9,67	3,88
2	0,70	0,95	41,22	14,96	26	0,41	0,53	10,13	3,85
3	0,47	12,85	21,02	11,38	27	1,15	0,38	9,33	3,78
4	0,63	0,35	29,33	10,59	28	0,40	0,49	9,64	3,66
5	0,72	2,15	24,37	9,42	29	0,39	0,62	8,60	3,33
6	0,64	0,51	24,18	8,84	30	0,54	5,72	3,22	3,03
7	0,75	8,48	16,85	8,70	31	1,00	1,22	6,49	2,99
8	0,88	1,33	20,87	8,01	32	0,41	0,58	6,99	2,76
9	0,69	0,83	20,98	7,83	33	0,34	0,37	6,90	2,65
10	0,39	13,15	8,60	7,09	34	0,50	0,77	6,11	2,54
11	0,53	0,06	19,68	7,09	35	0,38	1,76	5,34	2,53
12	0,38	0,43	17,47	6,38	36	0,47	0,53	6,28	2,52
13	1,16	6,42	11,16	6,24	37	0,37	0,68	6,23	2,51
14	0,94	2,62	14,31	6,13	38	0,41	0,65	6,08	2,47
15	0,44	0,64	14,51	5,42	39	0,73	-0,32	6,33	2,37
16	0,40	1,69	12,46	5,01	40	0,77	0,88	4,83	2,22
17	0,27	1,09	13,03	4,98	41	0,51	0,77	5,12	2,20
18	0,56	2,02	11,56	4,85	42	0,30	1,16	4,48	2,02
19	0,59	0,67	12,60	4,82	43	0,28	1,28	3,92	1,85
20	1,21	0,67	10,88	4,43	44	0,31	0,37	4,63	1,84
21	2,69	0,66	9,41	4,43	45	0,27	0,87	4,11	1,79
22	0,68	0,99	10,77	4,31	46	0,17	0,17	4,63	1,73
23	0,43	0,68	10,86	4,16	47	0,33	0,74	3,83	1,68
24	0,43	0,40	10,45	3,93	48	0,19	0,34	4,25	1,65

ності ведення діяльності, фінансовий стан та ділову активність приміських сільськогосподарських підприємств (табл. 2).

Таблиця 2. Визначення середніх значень показника конкурентоспроможності в групах приміських сільськогосподарських підприємств

Групи підприємств за рівнем конкурентоспроможності	ЕВД	ФС	ДА	КП
I група до 3,00	0,34	0,45	4,82	1,94
II група 3,01 до 6,00	0,44	0,60	10,48	4,00
III група понад 6,00	0,57	0,75	21,52	7,96

За даними таблиці, показники ефективності управління виробничою діяльністю, фінансового стану та ділової активності прямо впливають на показник конкурентоспроможності, при цьому ефективність ведення діяльності у першій групі з середнім рівнем конкурентоспроможності 1,94 становить 0,34, тут спостерігається низька рентабельність, фондвіддача господарств та економічність виробничих витрат. Показник фінансового стану становить лише 0,45, ліквідність та фінансова стійкість є нижчою за норму, низькою є і маневреність власних коштів та фінансовий ліверідж, але при цьому рівень незалежності і автономності господарств у межах норми. Аналіз показників ділової активності свід-

чить, що (показник становить 4,82) рівень продуктивності праці є нижчим ніж в інших групах, оборотність кредиторської заборгованості, власного капіталу та індекс ділової активності є дещо меншими, ніж у груп з вищою конкурентоспроможністю.

Аналізуючи дані підприємств другої групи, де середній показник конкурентоспроможності складає 4,00, ефективність ведення їх діяльності становить 0,44, можна констатувати, що в групі спостерігається середня рентабельність, фондвіддача у розмірі 1,46 тис. грн. та найвища економічність виробничих витрат. Показник фінансового стану дорівнює 0,60, загальна ліквідність, маневреність власних коштів, рівень незалежності і автономності господарств у межах норми. Але миттєва ліквідність, фінансова стійкість та фінансовий ліверидж залишаються нижчими за нормативи. Показник ділової активності господарств становить 10,48, вони мають достатньо високий рівень продуктивності праці – 96,49 тис. грн. на 1 працівника, високу оборотність кредиторської заборгованості, активів, власного капіталу, найвищий коефіцієнт ділової активності та індекс ділової активності.

До підприємств третьої групи належать приміські підприємства м. Одеси з середнім показником конкурентоспроможності 7,96, ефективність ведення діяльності у цій групі становить 0,57, тут спостерігається найвища рентабельність, фондвіддача господарств у розмірі 2,16 тис. грн., але їм притаманна низька економічність виробничих витрат. Показник фінансового стану дорівнює 0,75, загальна ліквідність, маневреність власних коштів, рівень незалежності і автономності господарств у межах норми, але миттєва ліквідність, фінансова стійкість та фінансовий ліверидж залишаються нижчими за нормативи. Аналізуючи показники ділової активності (показник становить 21,52) можна зробити висновок, що господарства мають високу оборотність активів та власного капіталу, високий коефіцієнт ділової активності та індекс ділової активності.

Висновки. Проведені дослідження надають можливість порівняти існуючі параметри функціонування та ефективність діяльності основних конкурентів однієї стратегічної групи, а також визначити ключові фактори успіху власної діяльності порівняно з конкурентами, знайти їх слабкі та сильні сторони, що слугує підставою для розробки варіантів покращення власної діяльності, посилення власних конкурентних переваг та зниження дії негативних факторів.

Література

1. Шершньова З.Є., Оборська С. В. Стратегічне управління: [навч. посібник] / З.Є. Шершньова, С.В. Оборська. — К.: КНЕУ, 1999. — С. 66-78
2. Малік М.Й., Нужна О.А. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: Монографія / М.Й. Малік, О.А. Нужна. - К.: ННЦІАЕ, 2007. – С. 67-68

Левина М.А. **Оценка конкурентоспособности пригородных сельскохозяйственных предприятий**

Аннотация. Оценивается конкурентоспособность пригородных сельскохозяйственных предприятий с целью определения ключевых факторов успеха хозяйств сравнительно с конкурентами.

Ключевые слова: конкурентоспособность предприятий, эффективность производственной деятельности, деловая активность, финансовое состояние

Levina M. A. **The estimation suburban agricultural enterprises competitiveness**

Summary. In the article the estimation of suburban agricultural enterprises competitiveness with the purpose of key factors determination of success of economies comparatively

with competitors is examined,

Keywords: competitiveness of enterprises, efficiency of production activity, business activity, financial state